

Fig. 344. — Exemplar amb decoració de caràcters aràbigs

en aquesta sèrie plats profunds i plans, grans i xics, bols amb vores ondulades, pots cilíndrics i gerros amb nanses i bec. De les mateixes excavacions procedeixen uns gerros sense vidriat, decorats amb dibuixos amb manganès i un gerro amb coberta verda vidriada que converteix la decoració manganès del fons en negre.

El llegat d'Emili Cabot

El dia 27 de febrer, a l'edat de seixanta sis anys, morí a Barcelona l'il·lustre col·leccionista n'Emili Cabot i Rovira. De jove, En Cabot, fill d'una família barcelonina, el nom de la qual tenia ja una llarga tradició en el gremi d'argenters de la ciutat, trobà en el medi que el voltava un camp aposta per al desenrotllament de les seves aficions i de la seva sensibilitat d'artista. Durant llargs anys de la seva vida intervingué com a director artístic l'obrador de joieria dels Cabot, ja famós a Bar-

celona, tot contribuint al prestigi creixent que ha anat aconseguint fins als nostres dies.

En la casa dels Cabot, on l'amor a les arts era cosa tradicional, i on els germans del finat seguien des de la seva juvenesa el renaixement literari de Catalunya, fins a donar un d'ells (En Joaquim Cabot i Rovira) el seu nom prestigiós a nombroses empreses literàries, l'educació artística de n'Emili fou cosa a fer sense entrebancs, i afanyós de conèixer i educar-se (cosa difícil en la Barcelona d'aleshores, com ho és avui encara en molts aspectes), tingué mitjans de viatjar i aprendre, amb la visió de les grans obres d'art dels museus i col·leccions europees.

La Barcelona d'aleshores era, en matèria d'antiguitats, una mena de dipòsit que s'hauria dit inexhaurible, a la disposició dels *amateurs* i comerciants de França i d'Anglaterra principalment. Era aquell temps feliç (?) del qual encara ens parlen alguns aficionats de l'època, en què podien adquirir-se a baix preu tapisseries gòtiques i altres coses d'art que avui serien pagades, ací mateix, a preus exorbitants. Era aquell temps, també, que els corrents del romanticisme havien desvetllat i fins posat de moda les coses de l'Edat Mitjana, i aquest corrent, arribat ací amb retard, prenia solament en uns quants esperits cultes, entre aquests pocs el nostre col·leccionista.

En Cabot començà a ésser col·leccionista als divuit anys. La seva sensibilitat i la seva educació li feien sentir la bellesa en allò on els altres no veien més que una raresa banal o una antigalla sense suc ni bruc. Aquell jove *amateur* d'aleshores, en els darrers anys de la seva vida ens explicava quines foren les seves emocions primeres de col·leccionador d'obres d'art, i quins els seus primers delits d'anar aportant al reconet del seu estudi casolà les peces disperses que li queien als dits. Amb altres pocs amics donats com ell a la noble dèria, mútuament estimulants, començava doncs aquesta bella i profitosa arplega de vidres catalans que ha salvat per a Catalunya la visió d'una de les seves produccions artístiques més exquisides. Qui sap on serien aquests vidres avui, si l'afició d'aquell jovincel culte no ens els hagués guardat!... A ben segur que tristament dispersos per Europa, portarien encara, com portaren durant molts anys els dos exemplars del Louvre, una rotulació de venecians que, a instàncies d'En Cabot, fou canviada per a posar-hi al peu el nom de «catalans» que els pertoca.

Certament, Catalunya deurà sempre a En Cabot aquesta part de la seva glòria artística. D'aquell amor que feia preferir els vidres a tota altra cosa, vingué l'arplega d'un conjunt prou nombrós i important perquè tots els estudiosos i *connaisseurs* d'Europa hi posessin atenció. D'aquesta atenció vingué l'estima i la consideració de Catalunya com a centre productor de vidres exquisits en els segles XV i XVI, i d'ací el desvetllament de l'interès de part dels col·leccionistes i museus d'Espanya i de l'estranger de posseir un testimoni de les nostres manufactures de tots temps elogiades i comparades per alguns viatgers antics amb les dels forns venecians, que foren en son temps els més prestigiosos.

La col·lecció féu aviat arreu el prestigi del col·leccionista. D'altra banda, el nom d'En Cabot, no mancava mai en cap empresa pública dedicada a la divulgació de la nostra riquesa artística i al foment de la seva devoció. Així el trobem ja amb En Miquel i Badia, prenent una part activíssima en l'organització de la Secció d'Art retrospectiu en l'Exposició Universal del 1888. Allí foren per

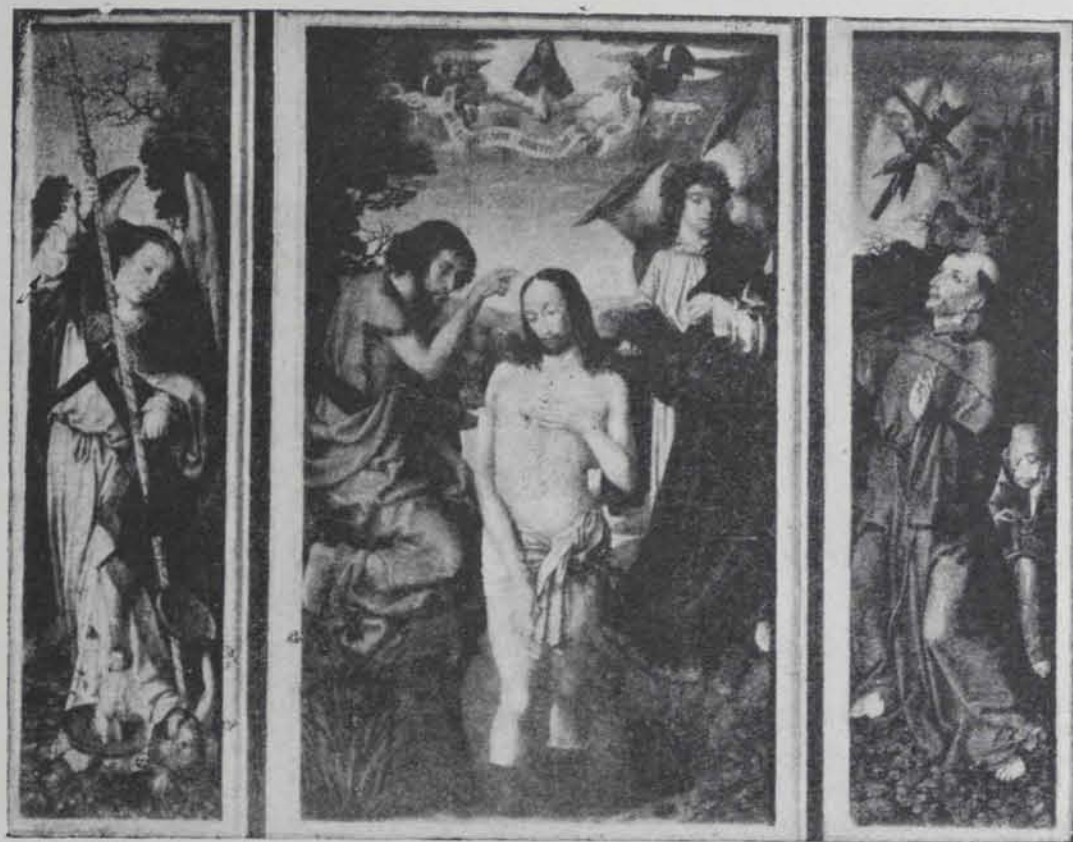

Fig. 345. — Tríptic de Gerard David, llegat per En Cabot al Museu de Barcelona

(Fot. Mas)

primera vegada exposats els seus vidres, i ja des d'aleshores En Cabot fou comptat com a element actiu en totes les empreses d'aquest caient. Al costat d'En R. Casellas, treballà en la memorable Exposició d'Art Antic. En fundar-se la Junta de Museus i en emprendre el camí que han portat les nostres col·leccions públiques a l'actual creixença esplendorosa, en Cabot fou nomenat vocal tècnic de la Diputació, el qual càrrec exercí prop de quinze anys. Des de la Junta, essent-hi ell, contribuí a l'organització d'aquella memorable Exposició Internacional d'Art de 1907. Des de la Junta s'inicià metòdicament la formació del Museu Medieval nostrat amb l'adquisició de la col·lecció de retaules dels segles XIV i XV. Ell contribuí d'una manera especial a l'organització i a l'èxit de l'Exposició de retrats i dibuixos antics i moderns; a l'adquisició de la Col·lecció de Teixits antics d'En Pascó, que fa tant honor a les col·leccions nostres, i ell, finalment, posà el seu esforç en l'organització de la famosa Exposició d'Art Francès, i més ençà en la Secció Retrospectiva de l'Exposició del Moble a Montjuich.

Apart d'aquesta participació a les coses de la vida pública que eren més avingudes al seu coneixement i a les seves aficions, i apart encara de la seva especialització com a col·leccionador de vidres i obres d'art, En Cabot estimava l'amable tertúlia dels amics animada pels comentaris a l'entorn d'una nova adquisició, d'un canvi amb altre col·leccionista, de la peça bona apareguda en el mercat; certament les tertúlies de can Cabot, que un dia En Miquel Utrillo comentava en un article a propòsit de la mort d'En Casellas, constituïren el nucli que en matèria de coses d'art dirigí en molts moments l'opinió de Barcelona i aportà, pel prestigi i l'obra dels seus components, la renovació artística iniciada als volts de l'any 1900.

Heu's aquí sumàriament exposada l'activitat d'aquest barceloní il·lustre que en morir feia el bell homenatge pòstum a la seva estimada Barcelona, en dipositar a perpetuïtat en el seu Museu la Col·lecció de Vidres tan estimada i en donar-li en plena propietat la joia magna de les seves col·leccions de pintura antiga, representada pel gran tríptic flamenc atribuït per alguns autors eminents a Gerard David.

EL TESTAMENT D'EN CABOT. — La disposició testamentària relativa al Museu, declara donar-li en plena propietat el tríptic ja esmentat, i, en forma de dipòsit per temps indefinit i condicionat, la col·lecció completa dels seus vidres. El testador exposa d'una manera categòrica la seva

voluntat què la col·lecció sia, en exhibir-se al Museu, retolada en llengua catalana. Disposa, demés, l'obligació per part de la Junta d'assegurar la col·lecció contra qualsevol accident o robatori que pogués minvar-la o destruir-la, i preveu que la quantitat que a conseqüència de l'assegurança ingressi al Museu sigui destinada a substituir les peces perdudes per altres de similars fins al possible, i en el cas de perdre's tota la col·lecció, la quantitat íntegra de l'assegurança haurà d'ésser destinada a l'adquisició d'una col·lecció semblant. L'incompliment de les condicions imposades en tot o en part, autoritzaria els hereus a retirar la col·lecció del Museu.

EL TRÍPTIC FLAMENC. — Les reproduccions del gran tríptic flamenc donat per En Cabot al Museu de Barcelona, ens excusen la seva descripció. És una obra veritablement cabdal de la pintura flamenca, i la seva procedència, com la seva època ben fixada a la fi del segle XV, permeten considerar que vingué amb les nombroses comandes que els Reis Catòlics feren als pintors de Bruges, principalment, i entre altres, a Gerard David, a l'escola (si no a la mà) del qual evidentment s'afilia. En Cabot adquirí aquest tríptic a l'antiquari de Barcelona Sr. Quer. El tríptic procedeix d'una església de Segòvia.

Relativament a l'atribució d'aquesta gran obra a Gerard David, en Bertaux, que l'havia examinada, bé que no s'hi decidia en absolut, la creia possible. En aquest cas, correspondria pel seu estil mogut al darrer període de l'obra del famós pintor holando-flamenc, dins el qual alguns biògrafs suposen una influència de l'art del migdia que ve a movimentar i a ombrejar intensament les seves imatges fines i arcaïtzants dels primers temps. Si es compara la imatge del Crist de l'escena del Baptisme amb la del mateix Crist d'igual escena del retaule del Museu comunal de Bruges, aquest canvi operat en l'estil de Gerard David, es veu claríssim. La testa de l'una i de l'altra són possiblement germanes, però la interpretació del cos és certament diversa.

Sigui quina sigui la decisió que permetessin prendre els estudis seriosos que s'han fet d'aquesta obra i les conclusions que se'n desprenen, el fet és que el tríptic de la Col·lecció Cabot és una obra culminant de l'art flamenc del segle XV, que farà un veritable honor al Museu i vindrà a augmentar la seva categoria.

LA COL·LECCIÓ DE VIDRES. — La Col·lecció de Vidres d'En Cabot es pot classificar en quatre grups: *a*) vidres antics, principalment romans, procedents de sepultures excavades; *b*) vidres estrangers, principalment alemanys, la majoria policroms, datables als segles XVII i XVIII; *c*) vidres catalans sense decoració, o amb aditaments de vidre d'altre color que el general, i ornaments en laticini; *d*) vidres catalans amb decoració en esmalt verd principalment, groc, blanc i or, datables entre la fi del segle XV i mitjans del XVII.

No obstant i la importància marcadíssima dels tres primers grups, tots ells selectíssims i nombrosos, el que veritablement ha donat importància ací i a l'estranger a la Col·lecció de Vidres d'En Cabot és el darrer. Aquests vidres esmaltats en verd, que algun temps, quan encara eren poc coneguts, es classificaven vagament com a venecians, avui podem afirmar que foren produïts en la nostra terra, i aixó pot fer-se amb tot fonament d'ençà que mossèn Gudiol donà a conèixer en uns articles publicats en *La Veu de Catalunya* (25 d'agost de 1923 i 6 d'octubre de 1923) una sèrie de documents que no deixen lloc a dubtes. Abans d'aquests articles, sabíem pels documents publicats per En Capmany i per les cites de Riaño, que a Barcelona hi havia hagut a l'Edat Mitjana una fabricació de vidres de la qual alguns viatgers eminents parlaven ja en el segle XVI. Sabíem també per documents de l'Arxiu Municipal, la celebració de la Fira del Vidre, que tenia lloc anyalment a la festa de Cap d'any, en el Passeig del Born on desemboca el vell carrer de la Vidriera; però no sabíem documentalment, bé que pels seus caràcters artístics es pogués creure, que els vidres esmaltats en verd, groc i blanc fossin efectivament vidres catalans.

Els documents publicats pel meritíssim arqueòleg conservador del Museu de Vich, demostren que al llarg del segle XIV i bona part del XV foren sovint usats a Catalunya els vidres procedents de Damasc. Aquesta indicació de procedència oriental siríaca, que es repeteix en molts inventaris, sembla desaparèixer en avançar el segle XV, i abunden aleshores les indicacions descriptives de vidres del país, per les quals poden identificar-se com a nostres aquests exemplars esmaltats principalment en verd. Un examen de les decoracions dels exemplars més antics de la col·lecció Cabot permet la comprovació interessant de l'ascendència oriental d'alguns dels seus temes d'ornament. En alguns casos la intervenció dels caràcters cúfics afirma la idea que els nostres vidriers intentaven (com en tota substitució) una contrafaisó dels vidres damasquins que havien estat en boga. Encara que la reproducció de temes ornamentals de l'Orient sigui cosa comuna en els productes d'art industrial de l'Edat Mitjana a tot l'Occident, es pot deduir en aquest cas el fet que les

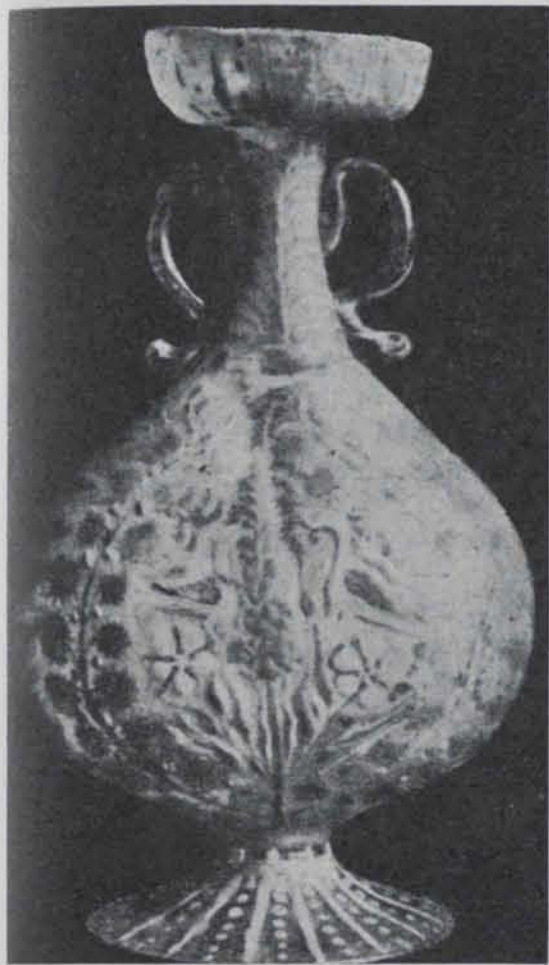

Fig. 346. — Ampolla, procedent del Monestir de Pedralbes. Fi del segle xv o principis del xvi.
(Fot. Mas)

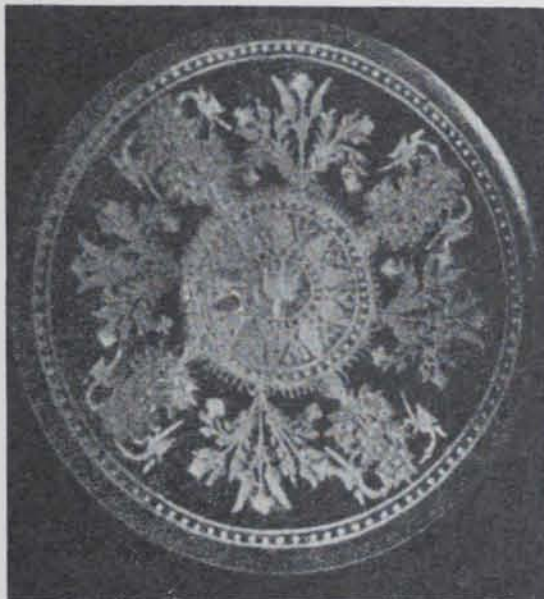

Fig. 347. — Plat de vidre Segle xvi
(Fot. Mas)

Fig. 348. — Gericó de vidre. Segle xvi
(Fot. Mas)

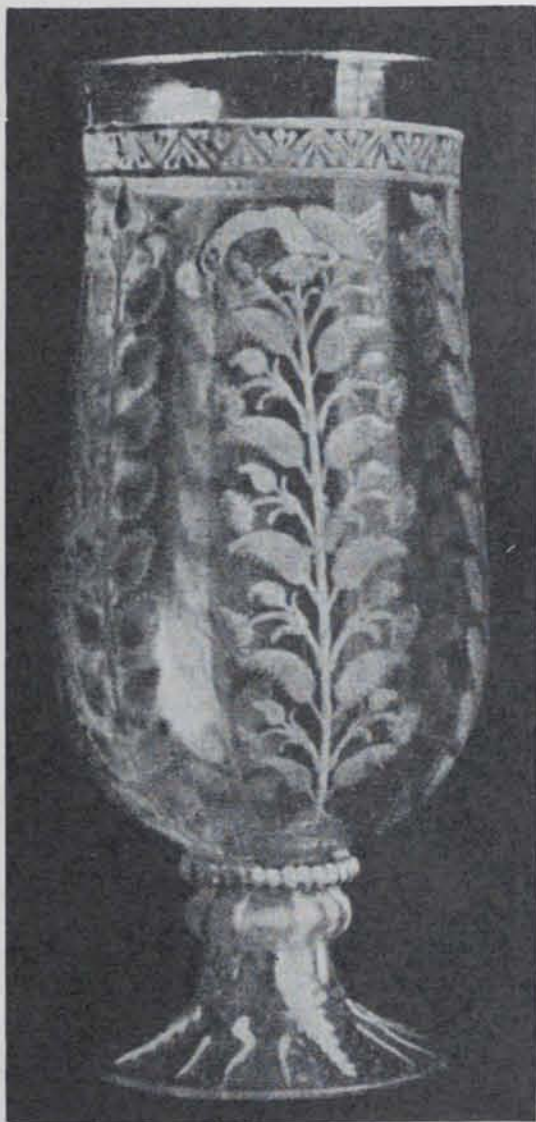

Fig. 349. — Copa de vidre. Segle xvi
(Fot. Mas)

nostres vidrieries no seguien, com algú ha dit, models venecians, sinó que desenrotllaven un tipus artístic que a la llarga esdevingué propi, a base dels models de vidres damasquins.

L'arreglada de vidres d'aquesta espècie que féu En Cabot, consta de setze exemplars, i forma el nucli més important que avui hi ha conegut (figs. 346 a 349). Hom, davant la vitrina de l'eminent col·leccionista, en contemplar aquelles delicioses i finíssimes peces, decorades per les iritzacions i transparències més insospitades, es maravella que coses d'una naturalesa tan subtil i delicada hagin arribat fins als nostres dies, travessant els segles. L'exemplar més antic, que és el vidre procedent del monestir de Pedralbes, que En Cabot adquirí, no sense grans esforços, a En Miquel i Badia, data de la fi del segle xv o de principis del xvi. Després de l'arreglada d'En Cabot, a cap altre col·leccionista li ha estat possible fer-ne altre de semblant. Exemplars dispersos hi ha certament; però ni entre tots els que tenim coneguts s'arriba ni de bon tros a la quantitat que constitueix la sèrie ingressada al nostre Museu, que pot oferir també en aquesta especialitat un conjunt únic. Fora d'aquest, els exemplars coneguts són: dos al Museu del Louvre, un al Museu d'art Industrial de Berlín, altre al Museu Kensington de Londres, altre a la Societat Hispànica de Nova York, dos al Museu de Vich, un a l'Institut de València de Don Juan de Madrid, un a la Col·lecció Amatller de Barcelona (rica, d'altra part, en vidres catalans sense esmalt i en vidres d'excavació), dos a la Col·lecció Plandiura, famosa per tants conceptes, i altre, finalment, a la Col·lecció Macaya (que és l'única a Barcelona que posseeix bells exemplars musulmans).

El darrer exemplar de vidres d'aquesta espècie que ingressà a la Col·lecció Cabot, fou adquirit en una venda efectuada a París, a la qual acudiren alguns comerciants de Barcelona als quals devem la reintegració de qualques bells exemplars de l'art nostre. Aquest vidre, després d'ésser disputat per tots els nostres primers col·leccionistes, fou adquirit per la Junta de Museus. Una amigable composició establerta entre la Junta i D. Emili Cabot, féu que el vidre passés a formar part de la col·lecció d'aquest, mitjançant l'assegurança que tothora que se n'hagués de despendre passaria al Museu, pel mateix preu en què s'evaluava, i el lliurament al Museu en concepte de canvi de la preciosa taula de Sant Jordi de Jaume Huguet, que constitueix una de les joies cabdals de la pintura catalana quatrecentista. Un any no feia encara d'aquesta amistosa operació amb el Museu, quan la mort se'ns endugué el nostre col·leccionista.

En definitiva, el llegat d'En Cabot, compost del tríptic flamenc i de dos cents quaranta vuit exemplars de vidres antics, és d'una extraordinària importància per al Museu de Barcelona, i el nom de l'il·lustre patrici, per aquest acte, quedarà perpetuat amb la institució, els prestigis de la qual van creixent de dia en dia. La valor d'exemple que se'n desprèn és, d'altra banda, interessant per a tots nosaltres, en aquesta hora en què s'inicien i es desenrotllen a Barcelona les aficions al col·leccionisme, sense el qual no hi ha grans museus possibles, ni tresor artístic de cap país que resisteixi l'interès que per a les obres d'art senten els poderosos d'Europa i d'Amèrica.

Que el nom d'En Cabot perpetuat en lletres d'or al frontal de la sala del Museu que estotjarà els seus vidres, sigui, alhora que l'homenatge de la ciutat a la seva memòria, l'exemple per als ciutadans que estimen les obres d'art i els prestigis de la pàtria. — JOAQUIM FOLCH I TORRES.

Una notable peça d'Alcora al Museu de Barcelona

La col·lecció de ceràmica d'Alcora, ja important, del nostre Museu, darrerament s'ha enriquit amb un exemplar notable de la primera època d'aquella famosa manufactura valenciana. La reproducció de l'exemplar, que mesura 32 centímetres de diàmetre, donarà, millor que tota altra explicació, una idea clara de la importància d'aquest objecte.

Es tracta d'una fruitera. En el plat, d'un dibuix finíssim, s'hi representa una bella al·legoria de «L'Astronomia». Uns petits genis, entorn la figura simbòlica, completen el grup animat de la composició; un d'ells alça una cortina al fons de la qual apareix un jardí amb architectures, sota un bell celatge.

L'obra apareix firmada «c. Ros». Cap artista d'aquest nom no ens dona l'extensa documentació publicada pel senyor Comte de Casal (augmentant la de Riaño) en el seu magnífic llibre *Historia de la Ceràmica de Alcora* (Madrid, 1919). Creu aquest autor que el «c. Ros» de la signatura que apareix en la conca del peu és la de l'artista Cros, fill d'Alcora i que treballà en aquella manufactura des del 1727 al 1759. Obres signades d'aquest artista n'hi ha d'existents a la col·lecció francesa Le Veeli i a la Col·lecció Plandiura de Barcelona (dues plaques).